

Kaur Parve, keemik

Peaaegu iga päev pakub koroonarindelt uutmoodi üllatusi, mis muserdavad, tekitavad vastikust, mõned isegi ajavad vihale. Nii kodumailt kui võõrsilt. Viimane selline üllatus saabus mulle koolist ja see on ikka väga-väga kurb.

On 21. sajand. Kaks aastat koroonaga hakkab Eesti jaoks läbi saama. Järjest selgemini võib näha, et Euroopas ja Eestis elu pea peale keeranud poliitilised otsused käivad vastu aastaid ja aastakümneid tagasi ammutatud lihtsatele kuid moest välja vajunud teadmistele. Tehnika aitab teadlastel uurida ja avastada üha rohkem ja üha pisemaid detaile. Samas ei märgata, et argielu koos hoidvad otsad - tervis, keskkond, sünnid-surmad, tavad, pärimus jne jne - hargnevad järjest lahti, vedelevad kõikjal ning ei poliitiline ega akadeemiline kogukond näita üles erilist tahet neid kokku sõlmida.

Ei märgata, et inimene saab sarnaselt teistele kõrgematele organismidele eksisteerida seni, kuni mikroobidel on kasulik teda pidada, mitte vastupidi. Ei märgata, et loodust, mis inimeste rumalusi aastatuhandete vältel puhverdanud, on jäänud häbemata väheks. Ei märgata, et nakatumist vältiv limaskestas immuunsus ja haigestumist vältiv üldimmuunsus pärinevad eri süsteemidest, mistõttu üldimmuunsuse ergastamine ei saagi kuigivõrd aidata nakatumise vastu. Ei märgata, et viirushaigused on hooajalised ega selgitata välja hooajalisuse põhjuseid.

Kas igapäevaelu määravaid lihtsaid asju on uurimiseks liiga vähe? Või on need lihtsad asjad märkamiseks liiga suured? Või peetakse neid käsitlemiseks liiga banaalseteks? Või ei osata neid uurida?

Minu tegevusalal mattus suur hulk suuri probleeme 70 aastat tagasi uute moodsate teemade voolu alla. Looduse tehniline allutamine asendas põllupidamise ökoloogilisi käsitlusi, mida nüüd läbi valu ja vaeva uuesti avastatakse. Kultuuri kandjad, kellelt õppida, on lahkunud. Samamoodi hääbus ökoloogiline vaade tervisele, tervishoid tervise hoidmisena ja epidemioloogia. Jäänud on üha tehnilisemaks muutuv ravimeditiin, mille rahavoo külge üritavad end terviseteaduste alla liigitavad rühmad rippuma pääseda.

Tahaks kuulda ka nende arstide ja teadlaste sõna, kes päriselt valdavad tervise hoidmist selle kompleksuses, kes oskavad võimalikke abinõusid kaaluda ja need tähtsuse järgi sättida. Asi pole üldse hea, kui isegi elementaarsena näiva veejoomise jõudmiseks perearstide koduse ravi juhendisse kulus taudi algusest rohkem kui aasta. Vee haigusi ennetavast tähtsusest pole Eestis tänini rääkima hakatud, kui kätepesu välja jätta.

Teadmisi on palju, millele toetudes saanuks juba ammu langetada hoopis teistsuguseid, rahva tervisele paremini mõjuvaid otsuseid. Näiteks kasvõi selliseid, mida on langetatud Rootsisis. Aga ju ei valda piisavalt paljud seda otste kokku sõlmimise kunsti. Kool peaks minu silmis institutsioonina hoolitsema ja ka seisma selle eest, et nii teadmistel kui moraalil põhinevad fundamentaalsed tõesed ühiskonnas ei ununeks ja et rumalus ega pahatahtlikkus ei pääseks segastel aegadel võimutsema. Ja ka selle eest, et näiteks inimõigustena deklareeritud väärtusi ei kiirustataks uitmõtete ajal ümber hindama. Kuid ka kool kipub viimastel aegadel miskipärast alt vedama.

Eesti riik, Eesti omavalitsus ja Eesti kool ei pea vast olema viimased, kus inertsist koroonarumalusi ja koroonakiusu viljelema ja õigustama jäädakse. Mitmes välisriigis osatakse hinnata vana hea nohuviiruse laadset omikroni ja juba saabuvad sealt ka kergendussõnumid. Millisest institutsioonist peaks tulema Eestis esimene samm meetmete kütkest tagasi elu ja selle mitmekesisuse poole? Kes peaks olema see esimene, kes astub?

18.jaan. 2022, FB